

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
115

פרשת ויגש

על מה נתווכחו יהודה ויוסף

ברכה רבה לעולם, וכענין עבודת הקרבנות, ונעשה שלום

בין כל השבטים הקדושים.

ובנזר הקודש (ב"ר שם) ביאר מדרש זה כעין השפתי דעת, והביאו בספר דרשות נחלת דוד (דרוש ה), וכתב שמחלקותם של יהודה ויוסף ומה שהשלימו לבסוף, סימן הוא לזרעם אחריהם, וכמבואר בבראשית רבה (צג, א) שזוהו שנאמר לעתיד (בישעיה סה, כה) "זאב וטלה ירעו כאחד", "זאב זה בנימין, וטלה אלו השבטים, ירעו כאחד", אימתי כשירד בנימין עימם והיו משמרין אותו, ומצאו אוכלים כאחת (מג, לג) "וישבו לפניו הבכור ככורתו והצעיר כצעירתו". וביאר הנחלת דוד, שהשלום שהיה ביניהם בתחילה כשירד בנימין הוא כנגד השלום שהיה בימי דוד ושלמה, ומה שנחלקו אח"כ יהודה ויוסף, מורה על מה שנחלקה מלכות ישראל בימי רחבעם לשתי ממלכות, ומה שלבסוף השלימו ביניהם כשנתוודע להם יוסף, מורה על השלום שיהיה בין כל שבטי ישראל לעתיד לבוא. וכעין זה כתב גם בספר ענג שבת (פ"ח, דף לט ע"א).

איך נזכה כיום לעורר רחמיו יתברך לבנין המקדש

כי בית המקדש מאחד כל לבבות ישראל לאביהם שבשמים, וכאשר יתאחדו כל לבבות ישראל לבקש מהש"ת שיגלה כבודו ומלכותו בבנין מקדשו, בזה יתאחדו כל הלבבות יחדיו, ותסור קנאת אפרים שגרמה כל הגלות הארוכה והקשה. וכן להיפך, שכאשר ישובו ויתאחדו כל שבטי ישראל זה עם זה, ויסירו כל קנאה ושנאה ופירוד לבבות - שהוא אשר גרם לחורבן בית מקדשו יתברך וגלינו מארצינו, על ידי זה בוודאי נזכה שישב הקב"ה פניו אלינו ויגאלנו ביד רמה, ונראה בכל נחמות הגאולה שבדברי הנביאים.

איזו הלכה שלח יוסף ליעקב

וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ (מה, כז). פירש"י שמסר להם יוסף סימן, במה היה עוסק עם יעקב כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, ומקור דבריו הוא בבראשית רבה (צד, א). ובדעת זקנים מבעה"ת פירשו ששלח לו מקרבנות הנשיאים שנתנדבו עגלות המשכן, כמ"ש (במדבר ז, א) "ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב".

מה מרמזים העגלות ששלחו יוסף ופרעה

וכבר הובא בזוהר ויגש (דף ריא ע"א) כפירוש הדעת זקנים, כי הקשה הזוהר, שתחילה נאמר "וירא את העגלות אשר שלח יוסף" (מה, כז), ולבסוף נאמר "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם וגו' בעגלות אשר שלח פרעה" (מו, ה), ותירץ שב' מיני עגלות היו, שיוסף שלח שש עגלות כנגדבת המשכן, כי הם מרמזים על סוד המשכן, ופרעה שלח עגלות נוספות, והם מרמזים על העגלות שיביאו הגוים את ישראל מנחה לה' לעתיד לבוא, וכמ"ש בישעיהו (סו, כ) "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות על הר קדשי ירושלים".

וַיִּגֶשׂ אֵלָיו יְהוּדָה (מד, יח). בבראשית (צג, ב) דרשו כל זה על הנאמר בתהלים (מח, ה-ז) גבי בית המקדש "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, המה ראו כן תמהו ונבהלו נחפזו, רעדה אחזתם שם", כי הנה המלכים זה יהודה ויוסף, 'עברו יחדיו' הוא מלשון עברה וכעס שהיה בין יהודה ליוסף, 'המה ראו כן תמהו' הוא מה שהיו האחים תמהים כמ"ש (מג, לג) "ויתמהו האנשים איש אל רעהו", ונבהלו נחפזו' הוא שנבהלו האחים ולא יכלו לענות ליוסף כשנתוודע להם, 'רעדה אחזתם שם', אלו השבטים שאמרו, מלכים מתדיינים אלו עם אלו, אנו מה אכפת לנו, הלא ראוי למלך להתדיין עם מלך. ומסיים המדרש, שכל זה נרמז גם בנאמר באיוב (מא, ח) על סעודת שור הבר והלוויתן לעתיד לבוא "אחד באחד יגשו ורוח לא יבוא ביניהם", 'אחד באחד יגשו' זה יהודה ויוסף, 'ורוח לא יבוא ביניהם' אלו השבטים שאמרו, מלכים מתדיינים אלו עם אלו, אנו מה אכפת לנו.

ובספר שפתי דעת לבעל הכלי יקר (מאמר סט) ביאר מדרש זה, שכל עיקר מחלוקת יהודה ויוסף לא היה אלא עבור בנימין, כי מובא בילקוט שמעוני (פ' וזאת הברכה, רמז תתקנז) שאף שמשכן שילה היה בחלקו של יוסף, ובית המקדש היה בחלקו של יהודה, בכל זאת זכה בנימין שחלק השכינה תהיה תמיד בחלקו בין בשילה ובין בירושלים, מפני שלא השתתף במכירתו של יוסף. ועל זה נתווכחו יהודה ויוסף על בנימין, כל אחד כמידת חלקו, כי יהודה סבר שאם יקחו את בנימין לעבד יהיה זה גנאי לאושפיזכן של שכינה שבחלקו בבית עולמים שיהיה עבד, ויוסף סבר שאם ישאיר את בנימין אצל אחיו, שמא לבסוף יתקנאו גם בו וימכורוהו לעבד, ויהיה זה גנאי לאושפיזכן של שכינה שבחלקו במשכן שילה. ושניהם נתכוונו לאותה מטרה נעלית, שלא תהיה גנאי לחלק שכינה.

וראיה לדבר, שכאשר פגש יוסף את בנימין נאמר (מה, יד) "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך", ופירש"י שבכה על ב' מקדשים שעתידיים להיות בחלקו של בנימין ועתידיים ליחרב. וסופו מוכיח על תחילתו, שגם תחילת כל השתדלות יוסף לפגוש את בנימין היה לכבוד המקדש.

מה נרמז בשלום שהיה בין יהודה ויוסף לבסוף

וסיים השפתי דעת (במאמר ע) שעל ידי השלום שבין יהודה ליוסף כאשר נגשו זה לזה, זכו שניהם למקדש כל אחד בחלקו, וזכו שתתגלה השלום המופלא לעתיד לבוא בסעודת הלוויתן, כנרמז בפסוק 'אחד באחד יגשו' המובא בסיום דברי המדרש, שאף על פי ששור הבר הבא מהשמאל, והלוויתן הבא מימין, מתנגדים זה לזה, יכריע הקב"ה ביניהם וישרור שלום מופלא בעולם.

ובזוהר ויגש (דף רו ע"ב) דרשו גם כן את מה שניגש יהודה ליוסף על הנאמר בתהלים (מזמור מח שם) "יפה נוף משוש כל הארץ ירכתי צפון קרית מלך רב", שרומז על חלק יהודה בבית המקדש וחלק יוסף במשכן שילה, כי כאשר ניגש יהודה ליוסף נעשה שלימות עצומה בכל העולמות העליונים, ונתאחדו כולם יחד, ונשפעה

"חשתי ולא התמהמהתי" (תהלים קט, ט)

משיעור יום ה' ויגש תשע"ב

תורה שלא לשמה הוא קטנות ועל כן הוא כקטן הצריך שמירה

הנה מתפללים אנו על הקץ והגאולה בכל משך זמן הגלות ואף על פי כן עדיין לא ראינו בפדות נפשנו ובכנין בית קדשנו ותפארתנו, ואין הדבר חלילה שאין התפילות יקרות בעינינו יתברך, כי התפילות ודאי פועלות תמיד, אבל בכדי שנזכה להיגאל צריך לילך בדרך המוליכה לגאולה, ולהתפלל מתוך דרך זו. ודרך זו היא הדרך שכתוב בבראשית (ג, כד) "לשמור את דרך עץ החיים", וכאשר נזכה לילך בדרך זו יתקיים "ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם" (ג, כב) - שנזכה לקץ והתכלית ותחיית המתים.

ודרך זו שהיא הדרך לעץ החיים צריכה שמירה, כמ"ש (בבראשית ג, כד) "ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים", שגרש לאדה"ר והציב את הכרובים ולהט החרב המתהפכת.

כי לאחר חטא אדם הראשון נעשה קטנות אצל הבריות, ולכן אין האדם זוכה תיכף בתחילה לעסוק בעבודתו יתברך לשמה כראוי, וצריך הוא לעסוק תחילה בתורה ועבודה שלא לשמה, עד שיבוא לגדלות, שהוא התעוררות מהשינה והקטנות, ויעבוד לשמה, שהוא עץ החיים. וכל עוד שלא הגיע לגדלות ויודע לכיין את עבודתו ותורתו לשמה, צריך הוא לשמירה, וכקטן הצריך שמירה בעבור קיום המצוות כמובא במסכת סוכה (דף מב ע"א) ובמסכת ערכין (דף ב ע"ב), בכדי שלא יכנס בדרך עץ החיים וידחק את הקץ קודם שישלים את התיקון.

כשבא האדם על דעתו בעבודת השי"ת צריך שתיכף יעלה על דרך עץ החיים

אמנם לאחר שבא האדם לגדלות המוחין, ושוב אינו בגדר קטן הצריך לפרס והבטחת שכר על עבודתו, צריך הוא תיכף יעלה על דרך התיקון, שהוא הדרך הנכון והאמיתי שסללו לנו האבות הקדושים וכל רועי ישראל לדורותיהם - בה יוכל לבוא לעץ החיים וסם חיים מבלי שיחפץ בתיקון בדרך דחיקת הקץ. והיא הדרך שהחל אברהם אבינו לסלול לרבים, כי עיקר שם 'דרך' הוא שהוא סלול לרבים כמובא בזוהר מקץ (דף קצז ע"א), ואברהם סלל דרך לכל זרע ישראל לדורותיהם כמ"ש (בראשית יח, יט) "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו'", והמשיכו בזה האבות עד שנעשית דרך לרבים כמובא בזוהר וארא (דף לא ע"א), כי אין רבים פחות משלשה, שהם האבות, כמובא בתיקונ"ז (הקדמה, דף א ע"ב).

אך מבלי שילך בדרך זו, דרך עץ החיים, לא יוכל להכנס בעבודת ה' לאמיתתה - שתהיה עבודתו לשם תיקון השכינה ונחת רוח לפני ה' ב"ה באופן שיקרב ויחיש בתורתו את הקץ ובנין בית המקדש, כי צריך שיעבור את סוד חרב המתהפכת והכרובים. וזה ניתן ביד הצדיקים, שהם פותחים השערים וסוללים הדרכים להכניס את נשמות ישראל בעבודה זו.

בכדי שיעלה על דרך עץ החיים צריך שיעבור הכרובים וחרב המתהפכת

וענין הכרובים המונעים מדרך עץ החיים הוא, שהאדם רוצה ומשתוקק לגאולה, אך הוא באופן של דחיקת הקץ מפני קוצר רוחו, ועל זה אמר יוסף לאחיו (בראשית מה, כד) "אל תרגזו בדרך", שהוא קוצר רוח בדרך עץ החיים. כי 'כרובים' נקראו על שם הקטנות, מלשון 'כרביה' כמובא במסכת סוכה (בדף ה ע"ב), שהוא פני תינוק, פנים קטנות וקצרות, והוא היפך אריכות אפיים. ובאמת צריך שיהיה ענין של עבודה קודם הגאולה, כי 'כרוב' הוא שור שבמרכבה כדמוכח ביחזקאל (י, יד), שהוא מרמז על עול ועבודה - שצריך לכלול מדרגת שור במדרגת אדם, ויהיה נעשה השור' כרוב, כמובא במסכת חגיגה (בדף יג ע"ב), וכמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר כי תצא (דף רפג ע"א). ולכן כשבא משה לגאול את ישראל היה מנהיג את ישראל ב'דרך' האריכות אפים הנצרכת בכדי לבוא לידי הגאולה, וכמו שאמר בשמות רבה (ב, א) שגילה הקב"ה למשה את דרך הקץ, שהיא דרך אריכות אפים, והיה משה מספר בזה לבני ישראל עלילותיו יתברך שעשה עימהם כדי להושיעם. אך בני ישראל רצו ותיכף ומיד לזכות לביטול הרע, שהוא קוצר רוח ודחיקת הקץ, היפך האריכות אפים, וכנאמר בהם (שמות ו, ט) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", ולא חפצו בדרך ועבודה במדבר עד שיגאלו גאולת עולם, כי היו בקטנות הדעת, שהוא ענין הכרובים המונעים מדרך עץ החיים.

וענין ה'חרב המתהפכת' המונעת מדרך עץ החיים היא עבודת התפילה, שהיא "חרב פיפיות" (תהלים קמט, ו), ועל דרך מה שאמרו במסכת ברכות (דף ה ע"א) גבי קריאת שמע. כי 'חרבו' גימטריא ר"ו, שהוא ג' פעמים שם ע"ב כמובא בסידור הרש"ש (כוונות קרי"ש שעה"מ), והיא מתהפכת, פעם היא מגלה חסדים, שהם שם ע"ב, ופעם גבורה, גימטריא ר"ו, גימטריא 'חרבו', שהם שתי פיות. כי צריך לילך בדרך התפילה עם דעת והתבוננות שלא להכריח ולדחוק הישועה והקץ, שהוא ענין 'מטי ולא מטי', היינו שחפץ תיכף בגילוי מלכות שמים, ומאידיך אינו דוחק את הקץ.

צריך שסוף המעשה יהיה תדיר במחשבה תחילה בכל מעשיו

כי הוא הדרך הנכון והאמיתי, דרך העבודה 'לשמה', שתיכף בתחילת העבודה יכוין כל מעשיו שיהיו לשם שמים, כלומר בעבור גילוי מלכות שמים, וזוה מקרב הגאולה מאוד. וכשדוחה כוונה זו וחפץ תחילה להשלים עצמו במעלות ומדרגות וכיוצא, הוא מעצת הייצר, ומעכב זוה את הגאולה. כי צריך שיקיים 'סוף מעשה במחשבה תחילה', היינו שיהיה תמיד סוף המעשה, שהוא הגאולה וגילוי מלכותו יתברך, בתחילת כוונת ומחשבת האדם בכל מעשיו.

וכמובא במסכת זבחים (בדף מז ע"א) שתחילת עבודת הקרבנות תלויה במחשבת העובד שצריכה להיות לשמה, וזהו "לרצונכם תזבחהו" (ויקרא יט, ה), לדעתכם זבחו, שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. וכמו כן הוא בכל רעותא דליבא שרוצה האדם לעשות נחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם, שצריך שתהיה מחשבתו תחילה להמליך את ה' ב"ה, וכמובא בספרי (בהעלותו עז) 'מה ראו חכמים לומר מלכויות תחילה, אלא המליכהו עליך תחילה, ואח"כ בקש רחמים מלפניו, כדי שתיזכר לו'. כי בראש השנה הוא יציאה מהשינה והקטנות, שהיא עבודה שלא לשמה, אל הגדלות, שהיא עבודה לשם המלכות ה' ב"ה, שתעלה מלכות ה' אל הכתר והגילוי. והדרך שיצא האדם מהקטנות הוא על ידי מלכויות זכרונות ושופרות, שנותנים את המלכות בראש, ומביאים את סוף המעשה לתחילת המחשבה.

ואחר שנותנים את המלכות בראש, צריך לזכרונות ושופרות. 'זכרונות' הוא שצריך לזכור את קץ וסוף המעשה בתחילת מחשבת עבודתו כאמור, כי עיכוב הגאולה ודחייתה הוא מפני סטרא דשכחה, שזהו מה שנשכח יוסף כמ"ש (בראשית מ, כג) "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו" כמובא בזוהר מקץ (בדף קצז ע"ב), היינו שאין תחילת מחשבתו בעבודתו על סוף המעשה, כי מידת יוסף היא להחיש את הקץ ללא שיהוי, ולכן סיפר לאחיו את החלומות ורצה לגמור תיכף את התיקון על ידי שתהיה קץ וסוף המעשה בתחילת מחשבתו. ו'שופרות' הוא ההתעוררות מהשינה כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ג, ד).

קיום וחיות הסט"א הוא מהשכחת הסוף והקץ מהאדם

כי הנה עיקר כח הסטרא אחרא שהיא סטרא דשכחה כמובא בזוהר (סם), הוא מפני שיונקת גם היא מהסוף, ולכן היא נקראת 'קץ כל בשר' כמובא בזוהר נח (דף סב ע"ב), כי היא דוחה את המחשבה על סוף המעשה, וכשאין עוסקים בסוף המעשה מעכבים הגאולה. ובכך נמשכת לסטרא אחרא עוד חיות שיוכל לינוק מהקדושה ולהתקיים. כי לעולם חיות וכוח הסטרא אחרא נמשך מהסוף והקצה האחרון, וכפי מה שהיה עיקר מלחמתו של עמלק על שבט דן שהם בקצה וסוף המחנה.

וכך הוא גם מלחמת עמלק בכל אדם, היא על ידי שטוען לאדם שהוא רחוק משייכות המחשבה על גילוי אלוקות, ומהתבוננות ברוממות האל ברוך הוא, ואין הוא במדרגה שיהיה לו את הקשר למושגים קדושים ונשגבים - שיחשוב מכבודו ושמו של אדון השמים והארץ, ומחדיר באדם סברות שתחילה צריך שידע הרבה בתורה, ויהיה בעל מעשים ויקרא צדיק בעיני העולם, ורק אז יהיה ראוי לו המחשבה לעשות את עבודתו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה.

וכל זה הוא מפני שעיקר יניקתו וחיותו הוא מסוף המעשה הנעוץ בתחילת המחשבה, ולכן על זה עיקר מלחמתו. ולעומת זאת, עיקר הכח לבטל הזוהמת והסטרא אחרא מן העולם הוא על ידי שיתן האדם את סוף המעשה ותכלית הבריאה בראש מחשבותיו, כי עמלק מפיל על האדם פחד וחשש על ידי שמשכיח ממנו את הקץ, שהוא תכלית הטוב שיהיה בבריאה, אבל על ידי שחושב מהסוף לבטל את כוחו.

לישועה רפואה והצלחה בכל הענינים אביחי דוד בן סוליקה שולמית, עלמה בת עדי בת אל, ליה בת עדי בת אל, גבריאל אברהם בן חן, פבל נסים בן מרינה.

לזיווג הגון נתנאל הקון בן סיגל

לאלתר לגאולה לעם סגולה מתוך אורה ושמחה גדולה

לעילוי נשמת

ראו דוד דרור בן רונית
משה בן אליהו

והוא רמזו במה שכתוב על המטה (בשמות ד, ג-ד) "וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו", שעל ידי שיאחוז בזנבו, היינו בקץ והסוף, יבטל את כוחו. כי כשנותן מקום למחשבה ותכלית אחר בעבודתו מלבד כבוד שמים, תיכף נעשה מקום לסטרא אחרא שהיא שפחה בישא, ויורשת את מקום השכינה חלילה, ונעשה כבוד שמים קל בעיניו, וכמ"ש בזוהר שמות (דף יז ע"א) על הגר, וכנאמר בה (בראשית טו, ד) "ותרא כי הרתה ותקל גבירתה בעיניה".

כשאין חושבים מהקץ הוא תרדמה וחלום שיש בו ספיקות ושקרים

וכשאין חושבים מהקץ נעשה בחינת קטנות ושינה שממש ניקת הסטרא אחרא, שלכך אחיזת הסטרא אחרא בשעת השינה היא בקצות האצבעות, מפני ששם מקום הקדושה, כי אף בשעת השינה נמשכת הקדושה על הקצה והסוף. כי הגם שיש שינה והסתרה גדולה, צריך להיות קשור וסמוך אצל ענין הנבואה, שהיא תלות כל תקות האדם בנבואות התורה על קץ אחרית הימים, וכמו שאנו רואים שכל התורה הנביאים והכתובים מדברים בעיקר על הסוף.

אך קצה וסוף מדרגת הנבואה הוא חלום כמובא בזוהר וישב (דף קפג ע"א), ובו הוא מקום ה'ספק' העולה בגימטריא 'עמלק'. כי החלום יכול להיות מצד השקר והתעתוע כמ"ש בזכריה (י, ב) "וחלומות השוא ידברו", וכמובא במסכת ברכות (דף נה ע"ב), היינו ומסופק האדם אם להאמין לחלום או לא, ולכן במדרגה זו יש אחיזה לעמלק ולספק. כי טומאת עמלק היא ספיקות בפנימיות לב האדם על הסוף והקץ - אם יוכל להיות כדבר הזה, שידעו הכל ממלכותו יתברך, ומדמה לאדם שהוא חלילה כמו אנדה וחלום, ומתוך כך מעמיד ספק בעיני האדם שאין לו באמת תלות את כל כולו בהדרך הזו - שהוא מחשבה על הסוף תמיד, כי מכניס בדעתו שצריך ליתן מקום גם לעצמו, ומזה בא לידי גאות ושכחת הקץ.

יוסף היה מברר ופותר החלום וכוללו בשורשו במדרגת הנבואה

אבל יוסף הצדיק היה מברר את ענין החלום ומעלהו וכוללו במדרגת הנבואה הבהירה והברורה, שאין בה שום צד ספק ושקר, כי פתר את תכלית החלום לעולם לטובה. וכך לעתיד יתבטלו ספיקות עמלק, שהוא צד השקר שבחלום שמצד השד כמובא במסכת ברכות (סג), שהוא צד הסטרא אחרא, ויתגשמו כל הנבואות, וכמ"ש (בתהלים קכו, א) "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", ש'יוסף' העולה בגימטריא 'ציון' יתקן את ענין החלום והנבואה ויתגלו כל נבואות התורה. ובזה יתבטלו כל הספיקות - שהם שורש כל הצער לבריות, כאשר יש בהם ספק על גילוי הטוב האמיתי והנצחי.

וזוהו ענין חמץ ומצה. שבגאולת מצרים היו צריכים לבטל את החמץ עד הקצה, כי מפני הספק נעשה שְׁהִיָּה ככוונת תכלית עבודת האדם ותורתו, שהוא 'חמץ', אך כדי לזכות לגאולה צריכים תיכף לחשוב מהקץ והסוף, ולהיות בוריות, שהוא ענין 'מצה'. כי מצה היא תיקון הדעת והמוחין כמובא בזוהר בא (דף מ ע"ב), שהיא דרך כוונת האדם בלימודו ותפילתו, וכשהולך בדרך זו צריך שיהיה רזיז וגיבור בכדי שינצל מענין חלום והספק שהוא עמלק, שלא יקלקל לו עמלק את דרך עץ החיים כנאמר בו (דברים כה, יח) "אשר קרן בדרך", כאשר ידחה אותו על ידי הספקות מלחשוב מהסוף והתכלית, ובכך יקבל ממנו עמלק את יניקתו וכוחו.

כאשר חפץ במלכות וכבוד לעצמו

נעשה כבוד שמים קל בעיניו ואין לו שייכות בזה

וכשדוחים את הרצון שיהיה שמו יתברך שלם ומחיית עמלק, אינו יכול לזכות לביורו סוד הכרובים השומרים לדרך עץ החיים כאמור, כי בזה אינו עולה למדרגת 'אדם', אלא נופל חלילה למדרגת 'בהמה'. כי מדרגת 'בהמה' היא רצון לקבל לעצמה, וכאשר דוחה האדם מדעתו את ענין מחיית עמלק, ואינו חושב בעבודתו על תכלית סוף המעשה, בזה יורד מדרגת 'אדם' למדרגת 'בהמה', כי רצונו בעבודתו הוא לצורך עצמו, סובר בדעתו שודאי בנין והמקדש וגילוי מלכות ה' ב"ה יקר וחשוב מאד, אבל גם קבלת השכר בגן עדן הוא מטרה נעלית וחשובה, וגם מה שיתקדש הוא לבדו בד' אמותיו יש בו חשיבות ומעלה. וזהו 'ואקל בעיניה', שבזה נותנים מקום לשפחה בישא למלוך, והוא צער השכינה. כי הכבוד כולו צריך להיות לה' ב"ה, וכל שפע הקדושה והתורה של האדם נמשך דוקא מהתורה לשמה - שיהיה כל רצונו במלכות אדונו, ולא במלכות אדונו בנוסף למלכות עצמו.

ובזה אינו יכול למחות את זכר עמלק, כי כשמרחם גם על מלכותו וכבודו, הוא דחיית מחיית עמלק, כי מוריד את מדרגת 'אדם' למדרגת 'בהמה' ששם אחיזת ויניקת עמלק, וכמובא ברש"י (שמואל א' טו, ג) שעמלק הפכו עצמם לבהמות במעשה כשפים, וזה שאמר שאול "אשר חמל העם על הצאן והבקר" (שמואל א' טו, טו), היינו שיש כביכול חמלה גם על הרצון לקבל לעצמו.

אבל דוד המלך אמר זכה למדרגת 'אדם', כי תיקן קומת אדם הראשון בשלימות, ולכן אמר "חשתי ולא התמהמהתי" (תהלים קיט, ט), כי מדרגת

'בהמה' הוא כבודת, אבל מדרגת 'אדם' הוא זריזות. ובזה מחישים את הגאולה, וכמו שיצאו ממצרים בזריזות ולא התמהמהו, שהוא ענין המצה ותיקון הדעת כאמור. כי כאשר מחשבת האדם בעבודתו היא על התכלית האחרון, בזה מוציאים מידי הסטרא אחרא כל יניקתה וחיותה, שהם כל ניצוצות הקודש הבלועים בפיה, וכנאמר ביציאת מצרים (בראשית טו, ד) "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", שעשאוה כמצולה שאין בה דגים כמובא במסכת ברכות (דף ט ע"ב). והוא מה שאמרה רחל כשנתנה את בלהה שפחתה ליעקב (בראשית ג, ג) "ואבנה גם אנוכי ממנה", 'ממנה' היינו שפחה בישא, שביית המקדש יבנה מכח ענין זה, כמובא בתיקון"ז (תיקון כא, ב) (דף סא ע"ב).

יוסף היה מגלה את הקץ תכף ומיד אילו היו האחים מקבלים אותו

וכך היה יוסף הצדיק רזיז ביותר, ועסק תדיר בדבקות המחשבה על הקץ והסוף. כי אברהם סלל את הדרך שידעו הכל מהבורא יתברך ויודו וישבחו לפניו ותתגלה מלכותא דשמאי, ויצחק השריש את דרך הקדושה של הצדיקים, שתהיה כל מהות האדם על הקץ והסוף ויסלק כל רצונו לגמרי, שהוא ענין העקדה ומסירת הנפש, שזה 'יצחק' שהוא על שם 'הצחוק' כמו שפירש"י (בראשית יז, יט), ונוסף עליו יו"ד, כי הוא על שם הצחוק בעתיד כנאמר (משלי לא, כה) "ותשחק ליום אחרון". ויעקב קבע את הרצון בכל נשמות ישראל שתהיה עבודתם על מנת שיהיה לו יתברך דירה בתחתונים, וכמ"ש (בראשית כח, כב) "והאבן הזאת... יהיה בית אלהים", והאבן הזאת היא המלכות ושם ב"ו כמובא בזוהר ויצא (דף קנא ע"א), שהוא גילוי אלקות בכל המדרגות שבסוף ובעקב, שהוא עבודת יעקב, והוא מחיית עמלק וניתוקו מהיניקה מהסוף, שרצה לינוק משבט דן כאמור. ועל זה ברח יעקב את דן (בראשית מט, יז) "יהי דן נחש עלי דרך", שיזכה דן לילך תמיד בדרך הזו שהיא המחשבה על הקץ והסוף, ויזכו גם בדור האחרון ללכת בדרך עץ החיים.

ומידת יוסף הייתה לגלות תיכף את התכלית הנצחי ומלכותא דשמאי בפועל, ולא היה אצלו שהייה כלל, כי רצה תיכף לברר את החלום ולכלול במדרגת נבואה באופן שיהיה בגילוי אצל כל הבריות, לכך פנה לאחים ורצה לגלות להם את הדרך תיכף אל הקץ. ובאמת אילו היו השבטים בטלים ליוסף בשעה זו, היו מתקנים הכל, אבל נעשה דחיה והתמהמהות, וניתן בזה כח לשיעבוד מצרים.

הגלות היא כשינה וחלום וצריך לבררו ולפתרו לטובה

וזוהו שחלם ב' חלומות, וגם שרי פרעה בבית הסוהר ופרעה חלמו כולם ב' חלומות, שהוא ענין החשת הקץ והתכלית, וכמ"ש (בראשית מא, א) "ויהי מקץ שנתיים ימים", ואמרו במדרש (כ"ד פט, א) ובזוהר מקץ (כדף קנא ע"א) שהוא על דרך הכתוב באיוב (כח, ג) "קץ שם לחושך", כי כשמזרזים לחשוב מהסוף והתכלית מחישים את הגאולה בפועל, וכמ"ש (בראשית מא, לב) "ועל השנות החלום אל פרעה פעמיים כי כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו".

כי השינה של העולם נמשכת אף היא מהסוף, שהם צירופי אלהים כנודע, לכן צריך האדם לילך בדרך עץ החיים ולהחזיר בעצמו את הכוונה על סוף המעשה, ובזה יבטל את אחיזת הרע שבשינה. וזה שאמר יוסף (בראשית מ, ח) "הלא לאלהים פתרונים", שעל ידי שיתבונן בקץ והסוף שהם צירופי א' להים, יבטל בזה את כוח הרע, כמ"ש 'שלח ידך ואחוז בזנבו... ויהי למטה בכפו' - שעי"ז האלילים כרות יכרתו ממקום יניקתם.

והשינה היא גלות כמובא בשער הכוונות (דרוש הפורים), וצריך שיפתרו ויפרשו החלום לטובה, והוא על ידי הפה כמובא במסכת ברכות (כדף נה ע"ב). ובזוהר וישב (כדף קנא ע"ב). כי כשם שנמכר יוסף על ידי חלום, כן עלה לגדולה על ידי חלום, כי חלום שורשו בנבואה כאמור, וכשיורד מטה למדרגת חלום צריך לבררו ולפתרו לטובה, היינו לבטל הספק והשקר שבחלום, והוא סוד שם הוי"ה ללא ניקוד וטעמים - העומד ותלוי בעבודת ישראל, שיכולים לשנותו לטובה ורחמים.

וביטול הספק והשקר הוא על ידי הכרה ברורה שביטול מלכות הרשעה וכל הרע מן העולם ובית המקדש וגילוי מלכות שמים אינם חלילה בגדר דברים בטלים, אלא הוא מציאות ממש, ובכל רגע יכול הקב"ה להתגלות בעולם, ויהיה פחד ואימה על כל הברואים שחשבו שהוא אנדה וחלום, וכאמור.

בכדי לבוא לתורה לשמה צריך לדרך כמ"ש דרך ארץ קדמה לתורה וזוהי א דרך הצדיקים - להסתכל תמיד על המחשבה שבכל דבר, שהוא התבוננות על סוף המעשה. כי כדי לזכות לעץ החיים, שהיא תורה לשמה המביאה לענין הכתוב "ואכל ממנו וחי לעולם", שהוא תחיית המתים, צריך לילך ולברר את ענין הדרך לעץ החיים.

וזוהו שאמר רבי ישמעאל בר נחמן בויקרא רבה (ט, ג) שדרך ארץ קדמה לתורה, שהם עשרים וששה דורות שקדמו למתן תורה, וכמ"ש 'לשמור את דרך עץ החיים'. 'ארץ' היא מלכות ה' ב"ה כמובא בזוהר בראשית (דף כט ע"א) על הפסוק 'ה' בחכמה יסד ארץ' (משלי ג, טו), וכדי לעסוק בתורה לשמה צריך תחילה לזכות לדרך, שראשית מחשבתו וכוונת עבודתו תהיה בכדי להביא

לגילוי מלכות ה' ב"ה, וזהו ענין שם הוי"ה ללא ניקוד, שהוא כענין החלום קודם שפתורוהו לטובה, והם עשרים וששה דורות קודם שניתנה תורה. ואז בא ל'תורה' לשמה, שהיא עץ חיים, כי על ידי במחשבתו על סוף המעשה ימשכו הנקודות והמידות, שהם השפעת החסדים והטובות. וזוהי מחיש את הקץ כמובא בסנהדרין (בדף צט ע"ב) שכל העוסק בתורה לשמה מקרב את הגאולה.

וכפי שבדורות שקדמו למתן תורה באו האבות הקדושים ושבעת הרועים וגילו בעולם את ה'דרך', שהם המידות והנקודות בשם הוי"ה, וסללו וקבעו את הרצון והמחשבה למען גילוי מלכותא דשמיא בכל מחשבה דיבור ומעשה, כי נתנו את הדרך כיצד לעבור את סוד הכרובים וחרב המתהפכת כדי לזכות לעץ החיים.

פתרון החלום לטובה הוא על ידי חרב המתהפכת מטי ולא מטי

וכדי לזכות לפתור החלומות לטובה צריך הוא ל'דיבור', וכמ"ש 'הלא לא-להים פתרונים', שא-להים הוא כנגד הדיבור כמובא בזהר וישב (בדף קצא ע"ב), היינו שעל ידי הדיבור יפתור החלום, וזהו על ידי דיבורי התפילה שיתפלל על סוף המעשה. אלא שגם בתפילה צריך לזכות לחרב פיפיות, שהיא שתי פיות, היינו 'מטי ולא מטי' כאמור, כדי שלא ידחוק הקץ וימשיך חלילה גילוי של דין, ולזה צריך שיהיה צדיק וקדוש. וזה שאמר יוסף (בראשית לט, ט) "איך אעשה הרעה הזו ותטאתי לא-להים", שאם חלילה יחטא, לא יוכל להתפלל - שהוא הדיבור וענין 'לא-להים פתרונים'.

כי אף שמתבונן בקץ ומכוון כל מעשיו לשם התכלית והסוף כאמור, צריך שיהיה דיבורי תפילתו באהבה, כי כשלא נודע ענין הגילוי, הוא סוד הוי"ה ללא ניקוד, וקְשָׁמְטָה התפילה לגילוי הסוף והקץ, הוא ענין הניקוד, שנעשה התעוררות השינה וחיות לאותיות תורתו, שהוא סוד ה'ניקוד' (שעה"כ דרושי קריאת ספר תורה), כי לומד לשמה. וזה שמובא בזהר וישב (דף קצא ע"ב) שיוסף היה 'פי שניים', היינו שהייתה תפילתו 'מטי ולא מטי', ולכן ידע לכוון את פתרון החלומות, שפתר לאחד לטובה ולשני להיפך, וכן לפרעה פתר שיהיו שנות שבע ומאידך שנות רעב, שהוא 'מטי ולא מטי', שמצד אחד רוצה להחיש את הקץ, ומאידך מאריך אפו.

עבודת השי"ת צריכה להיות כמספר חלומות ומקום ספקותיו לאוהבו שבטוח בו

ולכן בכדי שיזכה לכוון כראוי בתורתו ותפילתו, צריך גם לסוד 'טעמים', שהוא גאולה ברחמים, היינו שאינו דוחק את הקץ, וקודם שבא לענין גילוי הקץ (שהוא ענין יוסף שהולך תיכף אל הקץ, ואין בו ענין שהייה כאמור), צריך שילך בדרך ההתבוננות של אברהם יצחק ויעקב, שהם כנגד ג' פעמים ע"ב, גימטריא 'חרבו' כאמור, שזוכה לאחוז בידו את חרב התפילה כראוי ויודע לכוון על בקשת הגאולה בלא לדחוק את הקץ. והוא מְטָה הבחירה של הצדיקים שעל ידו מבטלים כח הנחש, כי יודעים לכוין בתפילתם כפי עומק מחשבתו ורצונו של ה' ב"ה, וכנאמר במשה 'וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו', שביטל את כוח הנחש. וכן נאזר יוסף בגבורת חרב הפיפיות לבטל את הסטרא אחרא, כמ"ש (בשמות טו, ט) "אריק חרבי תורישימו ידי", כי ג' פעמים ע"ב (שהוא 'חרבו' כאמור) גימטריא רי"ו, גימטריא גבורה'.

ושם ע"ב הוא סוד הטעמים והנגינה, שהם שבע פרות שבע שיבולים וגו', שהם כנגד שבע תווים, שהם שבעה דרגין דאינון יפות מראה כמובא בזהר מקץ (דף קצד ע"א). כי כשאינו מנגן בלימודו ותפילתו הוא קוצר רוח, שהוא ענין הכרובים שהם פנים קטנות כאמור, וכדי ליגש לעץ החיים ולהתפלל וללמוד כראוי, צריך לזכות לאריכות אפיים, וזוהי מנגן בתפילתו ולימודו. וכשמתפלל על התכלית, בבחינת 'שמספר חלומו לאוהבו' (כמובא במסכת ברכות דף נה ע"ב בעין יעקב), היינו שבטוח בו ואינו בא בטרוניה ותלונות בתפילתו, נחשב שְׁמֵטָה וחרב התפילה בידו, כי מצד אחד חפץ תיכף בגאולה, ומאידך יש לו אריכות אפיים ומנגן לפני הקב"ה. והוא חרב פיפיות, שהם ב' פיות, היינו 'מטי ולא מטי', שהוא סוד הבחירה של הצדיקים, כי ביטלו יצרם כבר בקטנותם וליבם חלל בקרבם, אבל גם להם יש בחירה - שבתורתם ותפילתם הם מכוונים לרצונו יתברך, שיהיה הגאולה ברחמים.

כי אף שצריך שיהיה תמיד במחשבה על סוף המעשה, אין לדחוק השעה, כי בדחיקת השעה נעשה פגם, וכפי שהיה בחטא אדה"ר, וכן בחטא העגל שדחוקו השעה ולא המתינו כאשר 'בושש משה לרדת מן ההר' (שמות לב, א), היינו שבאה אותה שעה שישית שנעשתה בה ירידת העולמות אצל אדה"ר, כי לא היה לו אלא להתמתן כנודע. כי גם כשרוצים גאולה ומבקשים לעשות קץ לחושך, צריך הדבר להיות מתוך 'דרך', ומתוך דעת והתבוננות כאמור.

כי האבות הקדושים ומנהיגי ישראל סללו לנו את הדרך כיצד להחיש את הגאולה, אבל כשבא יוסף שהוא מלשון 'יוסף ה' לי בן אחר' (בראשית ל, כד),

שכל ענינו להביא לידי תוספת, לכן התווספה רוח אחרת. כי יוסף הצדיק היה ענין 'פי שניים ברוחך אל' כאמור, שהיה שואב מהדעת של האבות לגלות ולהביא את הקץ תיכף לגילוי, ועל ידי שהיה 'פי שניים' היה מבין ויודע בחלומות לכוון אל האמת, מכח הסתכלותו בדעת אביו יעקב, וידע ליקח את ענין ה'טעמים', שהם ג' פעמים ע"ב, שהיא הדרך הנכון לבקש את הגאולה מתוך אריכות אפיים וניגונים. כי בזה הוא כמספר את החלום לאוהבו שיכול לפותרם לטובה, וזהו 'בשוב ה' ציון', 'שציון' גימטריא 'יוסף', היינו כחולמים', שהוא פתרון החלום לטובה, וכאמור.

בכדי להחיש את הקץ שהוא כנגד יוסף צריך לדרך האבות הנקראים ג' ימים

כי הרצון לגאולה צריך להיות מתוך שרוצה שתתוודע גדולתו של הקב"ה, ומתוך רצון שיהיה לו יתברך נחת רוח, ומתוך רצון שיהיה מקום להשראת השכינה כפי רצונו יתברך, והוא ג' פעמים ע"ב. והוא החרב ומטה הבחירה של הצדיקים, שעל ידי המטה הכניע משה את עוג עד שהגיע לקרסולו, שהוא יניקת החיצונים מצירופי א-להים כידוע, והגיע משה עד ל' אמה בקרסולו, שהוא מש"כ (בראשית מא, מו) 'ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה'.

כי כדי לצאת מגלות לגאולה, צריך להכניס את הדעת של האבות בדרך והרצון לגאולה, והוא ענין ה'ל' שמספרו שלושים. כי עיכוב הגאולה הוא מחמת הגאווה, אבל כשמכניסים את ה'למ"ד בגאווה, נעשה גאולה, וכמ"ש במסכת סנהדרין (דף צח ע"א) שאין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל, כנאמר (בצפניה ג, יא) "אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוסיפי לגבהה עוד בהר קדשי".

כי צריך להכניס את הדעת של האבות ב'דרך' אל הקץ. וזה שאמר משה לפרעה (שמות ג, יח) "נלכה נא דרך שלוש ימים במדבר", וכתוב (שמות ח, כג) "דרך שלוש ימים נלך במדבר", כי על ידי שנכניס את דעת האבות בדרך והרצון להיגאל, נחיש בזה את הגאולה, לכך קודם שזוכים לגאולה צריך לרצות לילך 'דרך שלוש ימים', שהיא דעת האבות כיצד צריך לבקש גאולה.

והעיקר שירצה האדם שיהיה לו יתברך נחת רוח, ושהיה הכל כפי רצון המנהיגים הקדושים שידעו לכוון את רצונו יתברך כראוי, וכפי הסדר שיהיה הכל ברחמים. וצריך שיהיה זריזות של דוד שאמר 'חשתי ולא התמהמתי' כאמור, והוא תיקון פגם הזריזות דחטא אדם הראשון. דהנה קודם חטא אדם הראשון היה השראת השכינה בכבית המקדש, אבל לאחר מכן התרחקנו מאוד, ומאז ואילך שוב אנו פוסעים והולכים חזרה אל בית המקדש, והוא כל הטלטלות שעוברים עם ישראל, ועיקר הפסיעות הם ב'דרך', שהיא דעת כאמור, וכשהולך בדרך הנכון מתקן בזה את הגלות.

ולכן צריכות שיהיו לעולם כל פסיעות האדם לבית המקדש, היינו שיעשה את כל עבודתו לשם אותה התכלית, וזוהי מתקן ענין הפסיעות והגלות. והוא מעלת הפסיעות לבית הכנסת כמובא בשו"ע בסימן צ' (סעיף ב), כי אין אדם יכול לידע האם הוא פוסע בדרך הנכון ומתקן בזה הריחוק מבית המקדש, אבל בפסיעות אל התפילה ודרכי הצדיקים, נתקן הגלות והטלטול, כי כאשר אדם פוסע לחכמים שהם מקום השראת השכינה כבית המקדש, מתקן בזה ענין הריחוק מבית המקדש.

עיקר הכל תלוי בדרך בה פוסע האדם בעבודת השי"ת

והעיקר תלוי בהדרך בו פוסע האדם, שאם אינו הולך בדרך הזריזות, אלא בדרך ההתמהמהות, ואינו חושב מסוף המעשה, נעשה בזה חיות לסטרא אחרא, אבל על ידי שמתפלל בדעת ודרך הנכון, הרי שהוא הולך בזריזות אל הקץ. כי התפילה היא סוד מים, שהמים הם פשוטים ללא צבע או טעם, ורומזים להוי"ה ללא ניקוד, שהוא סוד המלכות כאמור, וכמו שכתוב (ישעיה מג, טז) "הנותן בים דרך", וצריך שיהיו המים והתפילה מכוונים למקום הנכון, היינו שיתפלל מתוך הכנעה וענוה, שאינו דוחק את הקץ. והכל הוא על ידי הזריזות, ועל דרך הכתוב 'חשתי ולא התמהמתי' שהוא ר"ת 'חווה', שבזה מתקן הפגם של חווה שלא המתינה ואכלה מן העץ. כי על ידי הזריזות בדרך נכון ודעת נקיה הוא בהדרך של יוסף שזכה לפי שניים כאמור, כי הזריז חי פי שניים, וזוהי מחישים את הגאולה, וכמ"ש 'ועל השנות החלום פעמיים כי ממחר האלקים לעשותו'.

וכל זה הוא ענין יוסף הצדיק, שהוא ענין הזריזות, וענין יום השישי שהוא יסוד, וענין 'פי שניים' ולחם משנה, שהוא ענין 'מרכבת המשנה אשר לו' (בראשית מא, מג), 'לו' היינו לקוב"ה, שהיא שלמות המלכות, וכמובא בזהר מקץ (בדף קצו ע"ב) 'קוב"ה אית ליה רתיכה עילאה ואית לי רתיכה תתאה דאיהי מרכבת המשנה', ו'משנה' הוא 'זכור ושמור', 'זכור' הוא הזכרון מהקץ, שהוא הזכרונות בראש השנה, ו'שמור' הוא השמירה בדרך עץ החיים מלדחוק את הקץ. ולכן כשראה יעקב שקיים חלומות יוסף נדחים ונארך הגלות נאמר בו (בראשית לו, יא) "ואביו שמר את הדבר", שהוא המתנה ו'מטי ולא מטי', שהיא חרב פיפיות כאמור, שעל ידה נזכה להיגאל ביד רמה.

לציבור הקוראים היקר, הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום.

ניתן לתרום בעמודות נדירים פלוס לעמותת יד להועיל עבור 'משולחן שלמה'.

או בעברתה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025

שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציון את שם ההקדשה.

התרומה מוכרת לצרכי החזר מס (סעיף 46)

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'

את השיעורים האחרונים והמאמר היומני.

מספר הקו 02-5-306-506

האזינו ותחי נפשכם

m.yam.shlomo@gmail.com

© כל הזכויות שמורות למכון 'ם שלמה'. לתגובות הערות והקדשות וכן לקבלת הגיליון יש לפנות בטלפון 0548434755 או בכתובת מייל